

amikor például Vajdaság szelektora (Végel László) egyetlen előadást sem javasolt a főszelektornak, amit Šovagović joggal kifogásolt, a „Játékok szabályainak” a megsértéseként említett. Akkor is igaza van Šovagovićnak, ha Végel a teljes mellőzést látta indokoltnak. Nem szólva arról, hogy illuzorikus azt hinni, egy ilyen szelektori gesztus varázsütésként renanzi a valóban elgondolkodtató vajdasági helyzetet. Nem valószínű, hogy drasztikus gesztusokkal többet érünk el, mint rendszeres kritikával. De ehhez szükséges, hogy a kritikus állandóan, s ne lapja, megrendelői igényétől függően írjon a vajdasági előadásokról, vagyis, hogy szüntelenül figyelmeztessen is a bajokra. Ha ezt nem teszi, akkor aligha érhet el többet, minthogy néhány rossz szándékú újságírónak szolgáltat alkalmat szenzációk koholására. A segítő szándék könnyen visszajára fordulhat, s fordult is, ahogy a Végelrel készült interjúk igazolják.

GEROLD László

## NÉMAJÁTÉK — BOLYAI JÁNOS ESTÉJE

A fekete háttérfüggönyön élesen vetődik ki az apa arcképe — egy gipszmaszk —, balról rozoga, egyelőre zárt szekrény. Ennyiből áll a díszlet.

Balról egy rugdalózó láb érezteti a viaskodást, végül belökik a színezt: megszületett az ember. Némán, gondolkodásra képtelen, megpróbál kitörni a szigorúan körülhatárolt, fojtogató térből, ám mindannyiszor visszapenderítik. Kénytelen eljátszani szerepét. Hason fekve, lassú, majd mind vadabb mozdulatokkal „járja” a rituális táncot, jelezve, hogy felvette a harcot a rá nehezedő térrel. Vonaglássá fajuló mozgása közben a titokzatos kéz — mintegy megszánva — egy fát bocsát le felülről, mint Ninivé mellett Jónás fölé a töklevelet, majd egy hatalmas ollót (a civilizáció első eszköze), amellyel az ember körmét kezdi vágni. Lassan „benépesül” a környék. Vizeskancsó jelenik meg, szintén felülről, amelyet valahogy el kell érni: a gondolkodás kezdetének pillanata, az ember használni kezdi a körülötte lévő tárgyakat — a két dobozt és a kötelet — amelyek egyenként ereszkednek le. Meddő küzdelem, a dobozok még egymásra állítva is alacsonyak, a kötél pedig, amelyen felmászna, leszakad. Másodszor is vesztett harc — a térből azonban most sem lehet kitörni. Erőszakkal semmiesetre sem. Talán azzal a képességgel, amelyet menet közben szerzett az ember: gondolkodással.

Samuel Beckett: Némajáték; Kocsis István: Bolyai János estéje;  
Rendező: Beszédes István.

Ekkor vágódik ki a szekrényajtó, s az embert, akinek most már neve is van — Bolyai —, elárasztják a papírkötegek. Ezekkel betemetve kezdi monológját az ismert matematikus, aki a maga csillagokhoz vezető, de használhatatlan geometriájával sohasem tudta elnyerni ellenfelétől, Gausstól a koronát. Mit mondhat nekünk a kétszáz évvel ezelőtti tudós? Döbrei Dénes egyik érdeme az, hogy a beszédvizsgára esetleg alkalmas, de önálló előadásra kissé anakronisztikus témát aktualizálni tudta. Nem csak azzal, hogy alaposan megnyirbálta a szöveget (elhagyta a történelmi adatokhoz kötődő részeket, és a tudományról szóló vitából is csak annyit hagyott meg, amennyi a gondolkodó ember ábrázolásához feltétlenül szükséges), hanem maga a vállalkozás: a tánc, a Beckett- és a Kocsis-darab ötvözete is ezt célozza.

A Beszédes István rendezésében kerekké formálódó előadás egysége az utolsó jelenetből (amikor Bolyai papírbarikád előtt ismételgeti: „valamiből vagy valamiért élni?”) visszafelé haladva bizonyítható. Így kerül összhangba a három rész mondanivalója az emberi lét kényszerűsége, az eleve bukásra ítélt harc a sors ellen, a ráérőszakolt körülmények alóli kibúvó keresése fizikai harccal, tudománnyal vagy művészetel (Bolyai kardja, hegedűje és képletei).

A tánc és pantomim ugyanakkor kitágítja a Bolyai-dráma kerekeit. A művész indulását jelképezi: az embert a világba taszítják, a színészt a színpadra, ahol valamit produkálnia kell. Játszani kezd, először egyedül, később a tárgyakkal, míg eljut a komplex megjelenítésig, a totális játékig. Közben állandó dilemmában van: folytassa a megkezdett táncot, vagy a vizeskancsót szedje le; a fa és a kötél a pusztulás lehetőségét is felkínálja neki.

Merész tett a pantomimjáték és a klasszikus monodráma egybekapcsolása, főleg kezdő színésznek kockázatos. A széthullás, a darabosság veszélyét rejt magában. Döbrei számára azonban létszükséglet, hiszen ő sem kivétel azok a vajdasági színészek és növendékek közül, akiknek színpadi beszédét már annyiszor bírálták. Teljes felkészültségről kellett tanúságot tennie ahhoz, hogy monológjának esetleges hiányait tompítsa. Persze, rosszmájúság lenne azt állítani, hogy a három réteg egybeolvasztása emiatt történt. Döbrei előadása olyan igénnyel készült, amelyhez hasonlót Daróczi Zsuzsa *Psyché*jében láttunk, s a vajdasági színjátszás komoly problémáját mutatja: a kísérleti színpadok hiányát. Ezek vetnének véget a megszokott színészi pályafutásnak, a „felnőtt színházba” való beilleszkedésnek, teret adnának a fiatal művészek kezdeményezéseinek. Döbrei játékának, a pantomimnek és a táncnak, amelyet Angelus Iván Kreatív mozgásstúdiójában tanult Budapesten, nincs hagyománya nálunk. A mester neve azonban nem jelent feltétlen sikert: Döbreinek még sokat kell gyakorolnia ahhoz, hogy moz-

gásában, ritmikus gyakorlataiban ne legyen kifogásolni valónk. A *Dühöngő ifjúság*-beli szerepére visszaemlékezve mégis jócskán meglepett bennünket. Egyike azon keveseknek, akik megtalálták a magukra szabott játéktílust; „intellektuális” színész, „intellektuális” szerepben.

*FEHÉR Katalin*

## Z E N E

### KINKA RITA VIZSGAHANGVERSENYE

Egyre gyakrabban hallunk a fiatal újvidéki pianista-generációról, amelynek legjavát a hazánkban tartózkodó szovjet pedagógusok növendékei képezik.

Először Jevgenyij Tyimakin professzor, majd Arbo Valdma docens neveltek tartományunknak olyan művészeket, akik nemcsak hazánkban, de határainkon túl is rendkívüli eredményeket mutattak fel. Közéjük tartozik Kinka Rita szabadkai művésznő is, akit sikeres nemzedék élvonalába kell sorolni.

Már a szabadkai zeneiskola diákjaként kitűnt tehetségével, szorgalmával, s mindmáig egyik legaktívabb fiatal előadóművésznőnk. Első hangversenypódiumi tapasztalatait Basch Mária növendékeként szerezte a szabadkai középfojú zeneiskolában. Díjakat nyert tartományi és köztársasági valamint országos versenyeken, részt vett a zeneiskolák nemzetközi találkozóin Magyarországon és Csehszlovákiában, és tizenhárom éves korában már önálló koncertsorozatot tartott Vajdaság városaiban.

1977-ben került az Újvidéki Zeneakadémia zongora tanszakára először Jevgenyij Tyimakin professzor, majd 1979-től Arbo Valdma osztályába. Ettől kezdve szinte minden évben eredményesen szerepelt tekintélyes nemzetközi vetélkedőkön, hazánkban és külföldön egyaránt.

1979-ben az olaszországi Ancona közelében fekvő Senigaliában negyedik, két év múlva Vercelliben második, 1983-ban a Zenekedvelő Ifjúság Belgrádban megtartott nemzetközi vetélkedőjén pedig ötödik lett. A moszkvai Csajkovszkij versenyen viszont a 100 versenyzős mezőnyben bekerült a legjobb huszonhárom közé. A közelmúltban is vetélkedett, mégpedig az NDK-beli Zwickauban a Robert Schumannról elnevezett versenyen, ahol bejutott a legjobb hat közé. Ezután vár rá Sydneyben a zongoristák nagyméretű nemzetközi versenye, amelyre a selejtezőbizottság mindössze két hazai művészt választott.

Ha csupán az említett adatokat vesszük figyelembe, az is bőven elegendő egy fiatal előadóművész sikeres pályakezdéséhez. Márpedig elő-